บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (PSODIER Model ในบริบทโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูและพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารอย่างปลอดภัยของนักเรียนตามแนวทางโรงเรียน อย.น้อย ผ่านกิจกรรม “อ่านฉลากก่อนซื้อ เลือกให้เป็น เห็นสุขภาพ” โรงเรียนวัดโฆสิตาราม

ผู้วิจัย นายเชิดชัย ช้ำเกตุ

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโฆสิตาราม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

ปีที่ทำการวิจัย ปีการศึกษา 2567–2569

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารแบบมีส่วนร่วม (2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (PSODIER Model) (3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบที่มีต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสมรรถนะครู (4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบที่มีต่อความรู้เกี่ยวกับฉลากอาหารและพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารอย่างปลอดภัยของนักเรียน และ (5) ประเมินผลผลิตของการใช้รูปแบบตามแนวคิดของ Kirkpatrick 4 ระดับ พร้อมทั้งปรับปรุงและยืนยันรูปแบบ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนาร่วมกับวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งเป็น 4 ระยะ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารและครูปีการศึกษา 2567 จำนวน 19 คน (ระยะที่ 1) และปีการศึกษา 2568 จำนวน 23 คน ประกอบด้วยรองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ข้าราชการครู 14 คน ครูขั้นวิกฤต 1 คน และครูอัตราจ้าง 7 คน (ระยะที่ 3–4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–6 จำนวน 57 คน ผู้ปกครองนักเรียน 57 คน ผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย 30 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ทดลองใช้รูปแบบด้วยการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ ในปีการศึกษา 2568 เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบทดสอบแบบประเมิน แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแนวทางการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified) การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.45) และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51) ความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (PNI modified = .996) ส่วนสมรรถนะครูที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารปลอดภัยและโรงเรียน อย.น้อย (PNI modified = .563)

นักเรียนมีความรู้พื้นฐานเรื่องฉลากอาหารร้อยละ 35.76 และผลิตภัณฑ์ในร้านค้าโรงเรียนเป็นขนมกรุบกรอบ และเครื่องดื่มรสหวานร้อยละ 68.75

2. รูปแบบ PSODIER Model ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ กระบวนการมี 6 ขั้น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน (P) การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (SO) การตัดสินใจ (D) การปฏิบัติ (I) การประเมินผล (E) และการรับผลประโยชน์ (R) ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16–4.47)

3. หลังใช้รูปแบบ ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ($\overline{X}$ = 2.62 เป็น 3.43, t = 10.55, d = 1.45) และสมรรถนะครูทั้ง 3 ด้าน ($\overline{X}$ = 3.02 เป็น 4.21, t = 15.87, d = 3.38) สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. หลังใช้รูปแบบ ความรู้เกี่ยวกับฉลากอาหารของนักเรียน (ร้อยละ 41.35 เป็น 69.18, t = 18.32, d = 2.43) และพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารอย่างปลอดภัย ($\overline{X}$ = 2.67 เป็น 3.42, t = 8.85, d = 1.17) สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จากการสังเกตการเลือกซื้อในสถานการณ์จริงเพิ่มจากร้อยละ 21.05 เป็นร้อยละ 78.95

5. ผลการประเมินตามแนวคิดของ Kirkpatrick พบว่า ระดับปฏิกิริยา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.36) ระดับการเรียนรู้ ความรู้ของนักเรียน (t = -0.83, p = .410) และสมรรถนะครู (t = -0.40, p = .691) คงทนภายหลังสิ้นสุดการทดลอง ระดับพฤติกรรมครู ร้อยละ 95.45 ยังนำสมรรถนะไปใช้ต่อเนื่อง และนักเรียนยังคงมีพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร อย่างปลอดภัย โดยผ่านเกณฑ์จากการสังเกตในสถานการณ์จริงร้อยละ 78.18 และระดับผลลัพธ์โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียน อย.น้อย เพิ่มจากร้อยละ 58.33 เป็นร้อยละ 100.00 มีการขยายผลสู่โรงเรียนและหน่วยงานอื่น 5 แห่ง และได้รับรางวัลผลงานสถานศึกษา (โรงเรียน อย.น้อย) ที่มีการดำเนินงานสร้างความรอบรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพโดดเด่น (Best Practice) ระดับประเทศ ด้านสื่อสร้างสรรค์ ประเภทโรงเรียนขนาดเล็ก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 จากกระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันรูปแบบ 9 คน จาก 9 คน โดยมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.26–4.57)

คำสำคัญ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม, โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ, โรงเรียน อย.น้อย, สมรรถนะครู, พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารอย่างปลอดภัย, ฉลากอาหาร